

SLOVENSKI

vestnik

Izdajatelj, lastnik in založnik: Dr. Franc Petek, Velikovec. — Uredništvo in uprava: Celovec-Klagenfurt, Gasometergasse 10, telefon 56-24. Glavni urednik: Rado Janežič, odgovorni urednik: Lovro Potočnik. — Tiska: Založniška in tiskarska družba z o. j. Drava, Celovec-Borovlje. — Dopisi naj se pošiljajo na naslov: Celovec-Klagenfurt 2, Postfach 124.

Letnik XV.

Celovec, petek, 23. september 1960

Štev. 39 (958)

V imenu humanosti:

Zatočišče sumljivih elementov

Nedavni tragični dogodek, ko je skupina beguncev umorila žandarmerijskega uradnika Amlacherja, je vprašanje beguncev in političnega zatočišča ponovno postavil v ospredje javnega zanimanja. Najširša javnost se je upravičeno zgražala nad zločinskimi dejanjem, katerega žrtev je postal mlad človek, ki je izpolnjeval svojo odgovorno dolžnost.

Tisk se je spet široko razpisal o problemu beguncev in ni manjkalo prikritih in neprikritih namigavanj proti sosednim državam ter njihovim režimom. Pretežna večina članov je izzvenela v več ali manj odkrite obtožbe zlasti na račun Jugoslavije, kjer da je vsak pošten in svobodoljubni človek zaradi vladajoče nesvobode prisiljen, da zbeži iz domovine in se zateče na Zahod, kjer sije sonce zlate svobode.

Toda le malokateri list ali posameznik je našel toliko poguma — tudi to je značilno za vzdušje v deželi svobode! — da bi problem beguncev osvetlil v luči resnice. Vsi očitki in vse blatenje sosedne države namreč ne morejo prikriti dejstva, da se v ozadju tega vprašanja skrivajo zelo umazane stvari, na katerih žal tudi naša država ni popolnoma brez krivde. Povojnja leta nosijo pečat čudne humanosti, človečnosti, ki s tem imenom nima več prav nobene zveze. Današnja humanost, kot jo v vprašanju beguncev prakticirajo zahodne države vključno Avstrije, nikakor ni porojena iz človekoljubja; nasprotno jo narekujejo nagibi, ki služijo zgolj političnim namenom. Ta humanost je bila degradirana v navadno politično-propagandno geslo in je postala nepopravljivo sekularna »hladne vojne«, dobrodošlo sredstvo za zatrupljanje odnosov med narodi in državami. Hkrati pa je zgubilo na pomenu odosno na ugledu tudi načelo političnega zatočišča, ki se je razvilo v nevarno zatočišče sumljivih elementov.

Vsa povojna leta vodijo zahodne države pod vodstvom in ob izdatni denarni podpori Amerike pravo »križarsko vojno za svobodo«, ki pa v resnici ni nič drugega kot brezvestna hujskaška gonja proti Vzhodu in proti naprednim gibanjem v svetu. V tej gonji igrajo posebno vlogo begunci, ki jih organizirano ali pa z neizpolnjenimi obljubami izvažljajo čez »železno zaveso«, da jih potem kot »uboge žrtve komunističnega nasilja« izrabljajo proti njihovi lastni domovini.

Če pogledamo ljudi, ki pribije čez mejo in tukaj zaprosijo za »politično zatočišče«, potem se moramo pač čuditi, kako jim more naša država sploh nuditi ugodnosti, do katerih bi smele imeti pravico res le politične žrtve. Ali so »žrtve političnega nasilja« tudi ljudje

● ki so doma zakrivali različna kazniva dejanja in jim beg čez mejo služi le kot beg pred zasluženo kaznijo?

● ki so še mladoletni in v svoji želji po pustolovščinah izrabljajo Avstrijo le kot odskočno desko za odhod v širni svet?

● ki nimajo veselja do rednega dela in hočejo v svetu živeti na račun dela in truda drugih?

● ki nasedajo raznim obljubam in iščejo »obljubljeno deželo« tam, kjer jih potem zlorablja v umazane namene hujskanja in izživljanja?

● ki izrabljajo svoje zatočišče v Avstriji za kriminalna dejanja in zastravanje domačinov?

Mislimo, da med temi ljudmi zaman išče mo prave politične žrtve. Kljub temu pa so v naši državi deležni sprejema in ugodnosti, ki bi jih bil mnogo bolj vreden in potreben marsikateri avstrijski državljani. Zadeva gre celo tako daleč, da privedi avstrijski notranji minister — iz gole humanosti, se razume! — slavnosten sprejem skupini beguncev, ki so bili zaradi kaznivih dejanj že izgnani iz Avstrije!

Nočemo zagovarjati mladih ljudi, ki imajo na vesti življenje orožnika Amlacherja; takega zločina ni mogoče dovolj ostro obsoditi. Toda krivdo je treba iskati tudi še drugod, namreč v dejstvu, da se načelo političnega zatočišča v Avstriji in drugih zahodnih državah v vednostjo in celo ob podpori uradnih krogov zlorablja v nevarno privabljanje sumljivih elementov.

Nov manjšinski zakon na vidiku

Ministrski svet je na svoji seji v torek med drugim obravnaval in odobril tudi osnutek zakona, ki ga je ministrski pododbor za izvajanje določil člena 7 državne pogodbe izdelal za ureditev vprašanja slovenskega uradnega jezika pri upravnih uradih in ustanovah na Koroškem. Hkrati je ministrski svet sklenil, da se tako imenovano ugotavljanje manjšine izvede ob priložnosti splošnega ljudskega štetja, ki bo predvidoma v začetku prihodnjega leta. Glede dvojezičnih napisov topografskega značaja pa je ministrski svet mnenja, da bo za ureditev tega vprašanja potrebnih še mnogo priprav, kar bi parlamentarno obravnavanje zakonskega osnutka samo zavlačevalo, zato pušča odprto možnost, da se tozadevna določila naknadno vključijo v osnutek zakona. Končno je ministrski svet sklenil, da se zakonski osnutek, preden bo predložen parlamentu, pošlje deželni vladi, zainteresiranim krogom v deželi ter prizadeti manjšini, da zavzamejo stališče.

Zakonski osnutek določa, da je slovenščina v občevanju med prebivalstvom in uradniki dopuščena kot uradni jezik pri vseh državnih, deželnih in občinskih upravnih uradih ter socialnih ustanovah določenega ozemlja oz. pri tistih, ki so pristojni za to ozemlje. Vse pismene vloge bodo po tem zakonu lahko napisane v slovenščini in bodo prevedene v nemščino na uradne stroške. Tudi ustmene izjave bo treba na zahtevo stranke protokolirati v slovenščini, pri razpravah pa bo moral prevajati pristojni uradnik ali posebej določeni tolmač. Uradni odgovori na vloge, pisane v slovenščini, bodo morali biti opremljeni s prevodom v slovenskem jeziku, prepisi osebnih dokumentov bodo na zahtevo stranke izstavljeni v slovenščini, šolska spričevala pa bodo na željo vsebovala poleg nemškega besedila tudi delni prevod v slovenskem jeziku.

Koroški Slovenci pozdravljamo vsak tudi najmanjši prispevek k izpolnitvi določil člena 7 državne pogodbe in s tem k zagotovitvi resnične ter popolne enakopravnosti našega življa. Zlasti nas veseli, da so na pristojnem mestu končno le uvideli, da reševanje manjšinskega problema mimo in brez sodelovanja prizadele manjšine ni mogoče in zato sklenili, da nam pošljejo zakonski osnutek v vpogled in nam dajo možnost, da tudi s svoje strani zavzamemo stališče. Hkrati pa moramo v zvezi z osnutkom zakona, v kolikor nam je znan po časopisnih vesteh, že takoj navesti tudi vrsto resnih pomislekov, ki jih tukaj omenjamo le nekaj:

● Tako člen 7 državne pogodbe kot tudi osnutek zakona govorita o slovenščini kot uradnem jeziku, toda v ustmenem občevanju med strankami in uradniki predvideva zakonski osnutek le tolmačenje in ne uradovanje v slovenščini, kar nikakor ne odgovarja načelu uradnega jezika, marveč postavlja slovenščino enako kot pri

sodnijskem zakonu na stopnjo pomožnega jezika.

● Določila novega zakona naj bi v smislu osnutka veljala za 55 občin v 9 sodnih okrajih, na katere se nanaša tudi zakon o manjšinskem šolstvu, vendar to le začasno, medtem ko bi naj bila dokončna teritorialna veljavnost zakona določena šele na osnovi posebnega ugotavljanja manjšine.

● Ministrski svet je zakonski osnutek obravnaval tik pred začetkom južnotirolske razprave v Združenih narodih in se nehoje vsiljuje sum, da gre bolj za taktično propagandno potezo kot pa za resno pripravljeno, pravično rešiti manjšinsko vprašanje v Avstriji, posebno že dosedanja manjšinska zakona, zlasti šolski, niti v svoji nezadovoljivi obliki v resnici še nista izvedena, da omenimo le pomanjkanje v šolskem zakonu predvidene posebne šolske nadzorne oblasti.

Ta sum je povečal tudi avstrijski tisk, ki

„Zgodovinsko edinstveno“ srečanje

Miklavčevo je bilo zadnjo soboto prizorišče srečanja, na katerem se je zbrala tako pestra družina, da se res izplača posvetiti ji nekaj besed tudi v našem listu.

Kot pomemben uvod v praznovanje 40-letnice plebiscita — kakor je pod mogočnim naslovom poročala celovška Volkszeitung — so se v novo urejeni »plebiscitni kamrici« zbrali vodilni sodelavci koroškega Heimatdiensta. Po pisanju omenjenega lista je bilo srečanje namenjeno spominu in prijateljstvu, zaključilo pa se je — spet po besedah Volkszeitung — z »enodušno željo«, da se dediščina Heimatdiensta ohrani in čuva, da ostane ime »Kärntner Heimatdienst« zgodovinsko edinstveno in da morajo obrambne sile na južnem Koroškem ostati budne.

S tem bi bilo pravzaprav že dovolj povedanega, saj nam je še preveč dobro znano, kaj pomeni »dediščina Heimatdiensta« in kaj predstavljajo »obrambne sile« na južnem Koroškem. Da pa bo slika še bolj popolna, naj

Svetovna javnost gleda na New York

kjer zaseda XV. generalna skupščina Združenih narodov

V navzočnosti številnih državnih šefov se je v torek začelo v palači Združenih narodov v New Yorku XV. zasedanje Generalne skupščine OZN, od katere pričakuje svetovna javnost važne odločitve, ki bodo vplivale na nadaljnji razvoj v svetu. V političnih krogih so si edini, da svetovni parlament doslej še ni zasedal v tako važnem razdobju za svetovni mir, zato tudi v največjem zanimanjem spremljajo dogodke, ki se bodo v teh tednih odvijali v New Yorku. Posebno obeležje pa daje letošnjemu zasedanju še navzočnost najvišjih predstavnikov zlasti nevtralnih držav, od katerih pričakujejo, da bodo odigrali pomembno vlogo posredovanja med obema velikima blokoma.

Zato je razumljivo, da je vzbudil največje zanimanje zlasti prihod predsednika FLR Jugoslavije maršala Tita. To zanimanje velja tako predsedniku Titu osebno kot tudi Jugoslaviji sploh, ki je bila že vedno pripravljena, da z vso odločnostjo tudi na

najvišjem mestu zastavi svoje sile za zboljšanje mednarodnega vzdušja. Važen pripevek k stvari miru pričakujejo tudi od predsednika indijske vlade Nehruja, ki je že večkrat z uspehom posredoval med Ameriko in Sovjetsko zvezo, ter od predsednika Združene arabske republike Naserja, kateremu svetovna javnost priznava važen ključni položaj na stikališču Evrope, Afrike in Bližnjega Vzhoda.

Bistveno drugačno je zanimanje, ki vlada za ameriškega predsednika Eisenhowerja ter predsednika sovjetske vlade Hruščeva. Oba sta napovedala važne govore, v katerih hočeta Generalni skupščini predložiti svoje poglede na najvažnejše probleme svetovne politike. Eisenhower je govoril že včeraj, vendar ob zaključku lista še nimamo poročil o njegovem govoru; Hruščev pa bo prišel do besede danes, medtem ko se je prve dni bivanja v New Yorku posvetoval z voditelji ostalih vzhodnih dežel in s predsednikom Kube Fidel Castrom.

je prav z novim zakonskim osnutkom skušal dokazovati širokogrudnost Avstrije napram manjšinam, češ da bi taka ureditev lahko služila za zgled tudi Italiji, čeprav celo iz avstrijske spomenice vidimo, da Južni Tirolci že davno uživajo vsaj tako jezikovno enakopravnost, kot bi jo koroški Slovenci z novim zakonom šele dobili. Poleg tega pa je iz pisanja celovške Volkszeitung razvidno, da je za koroško ÖVP celo ta zakonski osnutek očitno preveč »širokogruden«.

Zato moramo koroški Slovenci hkrati, ko se veselimo vsakega napredka v izvajanju manjšinskih zaščitnih določil državne pogodbe, izraziti tudi zaskrbljenost, da naj-novejši zakonski osnutek v resnici le ni zgolj pesek v oči svetovni javnosti.

Opozorilo zvezni vladi

Kakor vsako leto, sta obe osrednji organizaciji koroških Slovencev — Zveza slovenskih organizacij na Koroškem in Narodni svet koroških Slovencev — tudi letos opozorili zvezno vlado, da v državnem proračunu predvidi potrebna sredstva za izvedbo določil člena 7 državne pogodbe.

Tozadevno vlogo sta v prepisu poslali tudi finančnemu ministru ter zunanjemu ministrstvu kot pristojnemu mestu za izvajanje člena 7.

navedemo še imena glavnih udeležencev tega srečanja: Steinacher, Schumy, Fritz, Glantschnig, Mayerhofer, Kraigher, Kohla in podobni. Treba je priznati, da je bila bratovščina res precej popolna, manjkal je le še Maier-Kaibitsch...

Na svojem sestanku so »junaki« obrambnih bojev in »očetje« plebiscitne zmage zmagoslavno ugotovili, da je zmago zagotovilo šele delo Heimatdiensta. Pa kaj bi se temu čudili: Heimatdienst je imel res vodstvo, ki mu ni para, vodstvo, ki se ni izkazalo le na Koroškem pred štirimi desetletji, marveč si je pretežni del tega vodstva pridobil »nemiljivo zasluge« tudi v mnogo večjem boju, v življenjskem boju nemškega naroda za velikonemški rajh — pod vodstvom »največjega vojskovodje vseh časov« Adolfa Hitlerja!

In danes se ti ljudje ponašajo s svojimi zaslugami za Koroško in za domovino Avstrijo; danes so vodilni pri proslavah 40-letnice plebiscita in deležni posebnih priznanj. Danes Schumy (z denarjem koroških Slovencev izšolani potovalni učitelji) izreka zahvalo in priznanje Steinacherju (bivšemu SA-Standartenführeru), istemu Steinacherju, ki je odkritosrčno priznal, da mu »je bila neovrgljiva samoumevnost, voditi plebiscitni boj ne za priključitev k Avstriji marveč za velikonemško bodočnost«, ker »ne samo napačni, temveč tudi smešni so vsi poizkusi »avstrijske« povojne dobe, da bi pokazali uspehe Koroške v dveletni borbi 1918—1920 kot »zmago avstrijske državne misli«. Borba Koroške se je mogla vršiti samo kot nemška borba, v zavesti odgovornosti do bodočega rajha, do nemškega naroda in domovine«. (Steinacher: Sieg in deutscher Nacht, str. 6)

Po tej izpovedi vodilnega člana koroškega Heimatdiensta pred štiridesetimi leti torej ni šlo za Koroško, še manj za Avstrijo, marveč edinole za veliko Nemčijo. Potem tudi sedanje plebiscitne proslave ne morejo biti posvečene Koroški in Avstriji, služiti morejo le istim ciljem, za katere se je bil svoječasi boj. Zato so proslave v družbi takih »patriotov« zelo sumljive, če pa so ti ljudje pri njih celo vodilo udeleženi, postanejo naravnost izdajalske. Kajti kdor se je kot avstrijski državljani bojeval za nemški rajh, je s tem izdajal svojo domovino Avstrijo. In kdor se druži z izdajalci, se pač ne sme čuditi, če se tudi njega prime madež zelo dvomljive in upravičeno osporavane zvestobe do koroške in avstrijske domovine!

Mnenje drugih:**Vor einer offiziellen Restauration des Deutschen Schulvereines?**

War »der deutsche Schulverein« im Gründungsjahr 1880 noch weitgehend ein von breiteren Kreisen getragener Schutzverband, dessen führende Persönlichkeiten aus dem Kleinsten und dem liberalen und späteren sozialdemokratischen Lager stammten, so lässt sich eine zunehmende Fanatisierung in den kommenden Jahrzehnten nicht leugnen. Noch 1888 finden sich in einem Selbstschriftenalbum der Ortsgruppe Wien-Margareten des »Deutschen Schulvereines« markige Aussprüche von Persönlichkeiten der Monarchie aus Politik, Kultur und Wirtschaft, denen man teilweise romantisch-schwärmerischen Charakter zubilligen kann. Es klingen allerdings ver einzelt auch schon kämpferisch-politische Töne an, die dann in der Ersten Republik mit der Einführung der Arierparagraphen einen gewissen Höhepunkt erreichen sollten. 1925 war dann, gewissermaßen als Dachverband, neben der schon bestehenden »Südmark« (Graz) auch der »Deutsche Schulverein Südmark« gegründet worden.

Die weitere Entwicklung 1934—1938 war dann eine drastische Bestätigung für die historische Tatsache, dass der Deutschnationalismus, besonders in Österreich, für den Nationalsozialismus eine Brückenfunktion erfüllt hat. ... So war es nicht verwunderlich, dass laut Wortlaut der Urteilsbegründung der Rückstellungsoberkommission beim Oberlandesgericht Wien vom 16. Mai 1957 der Obmann des »Deutschen Schulvereines Südmark«, Ministerialrat Dr. Mayer, in der Hauptversammlung am 8. Mai 1938 unter »nicht endenwollendem Beifall« sagen konnte:

»Der Kampf ist zu Ende: Der deutsche Mensch der Ostmark steht im Tor einer neuen Zeit, das einer aufgeschlagen hat, dessen Kraft und Größe noch überhöht werden durch seine tiefe und klare Menschlichkeit, und wenn der Deutsche Schulverein Südmark heute seine in hartem Kampfe errungene Gegenwart seinem Willen einordnen darf, geschieht dies in tiefer Dankbarkeit, dass es wieder ein Fest ist, Deutscher mit Deutschen zu sein.«

Zu dem einstimmig beschlossenen Antrag dieser Hauptversammlung, im VDA aufzugehen, weiss die Urteilsbegründung der Rückstellungsoberkommission folgendes zu berichten:

... nach dem Wortlaut dieses Beschlusses kann an dem Willen sämtlicher Funktionäre der Hauptversammlung zu bedingungslosen Eingliederung des DSS in den VDA (Verein für das Deutschtum im Ausland) unter der Übertragung des Vereinsvermögens nach Ansicht der Oberkommission kein Zweifel bestehen.«

Auf Grund dieser Sachlage mussten die Rückstellungsoberkommission beim Oberlandesgericht Wien, die Finanzlandesdirektion für Wien, Niederösterreich und das Burgenland und schliesslich die Oberste Rückstellungskommission beim Obersten Gerichtshof (29. September 1956) einige Rückstellungsanträge, die den sogenannten Nachfolgevereinen Vermögenswerte gebracht hätten, ablehnen. Die heute mit ähnlicher, deutschnationaler Zielsetzung bestehenden Organisationen sind der »Alpenländische Kulturverband« in Graz, die »Österreichische Landsmannschaft« in Wien und die »Südmark«. Der letztgenannte Verband ist auf Grund eines Erkenntnisses des Verfassungsgerichtshofes aus dem Jahre 1953 (wegen eines seinerzeitigen Formfehlers) als existent zu betrachten und hat sein Vermögen zurückerhalten. Die übrigen Werte des VDA, in den also der »Deutsche Schulverein« und der »Deutsche Schulverein Südmark« freiwillig übergegangen sind, sind nach dem Verbotsgesetz der Republik Österreich verfallen...

In den letzten Monaten wird nun eifrig einer »Schenkung« (an die im Zug der Zeit wiederbelebten deutschnationalen »Nachfolgevereine« aus den Taschen der Republik das Wort geredet, durch welche die Rechtslage umgangen werden soll... Durch das rasche Eingreifen österreichischer Kreise ist verhindert worden, dass die geplante Schenkung unter dem politischen Unstern der »bürgerlichen Einheit« im Verwaltungswege verfügt wurde.

Aber wie lange wird die Waffenruhe dauern?

Bald wird man wieder antreten, »um den Feind zu schlagen bis ins Mark«. Man wird sich dabei der verhängnisvollen Dialektik des österreichischen Geisteslebens und unserer Innenpolitik in der Ersten Republik entsinnen. Auch heute noch — oder besser gesagt: wieder — stehen manche Mitbürger nur mit den Füßen auf dem Boden des österreichischen Staates. Herz und Geist gehören der »deutschen Nation«...

Man lebt also in den alten Vorstellungen des geistig-kulturellen und völkischen Deutschnationalismus...

»Die Furche«, 10. 9. 1960, Wien

Kljub krščanskemu načelu:**„Ne skrbite za bogastvo tega sveta!“****je glavne dobičke olimpiade vtaknil v žep Vatikan**

Po končanih olimpijskih igrah v Rimu so — kot je to običajno po vsaki prireditvi — napravili tudi računke, da bi ugotovili, v koliko so se izplačale ogromne investicije, ki so omogočile, da je bila olimpiada nekaj posebnega zlasti zaradi svoje »veličine in sijaja«, kot je ob zaključku poudaril predsednik mednarodnega olimpijskega odbora Brundage, in da ji je prav zaradi tega primanjkovalo olimpijskega ideala.

V teh skromnih besedah se skriva velika resnica, da letošnje olimpijske igre niso toliko potekale v plemenitem olimpijskem duhu, marveč mnogo bolj v vzdušju gospodarskih interesov. S tem seveda niso mišljeni športniki iz vseh delov sveta, ki so se pomerili v plemenitem športnem tovarištvu. Mišljeni so s tem tisti krogi, ki so masno zaslužili že pri pripravah na olimpiado, predvsem z gradnjo novih športnih objektov. Tu pa moramo na veliko čudo ugotoviti, da sta glavne dobičke vtaknila v žep velika družba Imobiliare ter — Vatikan s svojimi različnimi cerkvenimi ustanovami in bratovščinami!

Za gradnjo olimpijskih objektov so namreč potrebovali zemljišča, na razpolago pa sta jih v glavnem dala omenjena družba ter Vatikan. Toda ne po normalnih cenah, ampak po vrednosti, ki se je v tej zvezi povečala za 10, za 20, ponekod celo za 100 krat. Če bi šlo za majhne gradbene parcele, se sploh ne bi izplačalo o tem

zgubljati besedi, toda italijanski časopisi govore o bajni vsoti 55.000.000.000 lir, do katere so lastniki teh zemljišč prišli na račun novih cen, ki so jih postavili v zvezi s pripravami na olimpiado.

Sicer obstaja zakon, po katerem mora lastnik zemljišč ob gradnjah javnih objektov plačati državi odnosno občini 50 odstotkov povišanih cen, ki jih zemljišča pridobijo z novimi gradnjami. Toda za posestva in zemljišča cerkvenih ustanov, ki so s pripravami na olimpiado pridobila na svoji vrednosti, in tu gre za težke, težke milijarde, obstaja poseben člen konkordata, ki oprošča Vatikan in cerkvene ustanove vsakih takih davkov, ker bi se moralo 50 odstotkov pridobljene vrednosti dodeliti v »dobrodela ali cerkvene namene«. Vendar je le malo verjetno, da se bo kdo upal nadzorovati izvajanje tega člena konkordata.

Vatikan oziroma cerkvene ustanove pa so z olimpiado pridobile še na drug način. V raznih samostanih, cerkvenih šolah in zavodih so pripravili mesta za 30.000 gostov in je večina teh priložnostnih hotelov za časa olimpijskih iger delala s polno paro, dočim so mnogi rimski hoteli ostali le delno zasedeni. Tako je v vaticanske blagajne tudi na ta način šlo mnogo milijonov... Torej se je ponovno pokazalo, da se Vatikan ne ravna vedno po krščanskih načelih, zlasti ne po načelu, ki pravi: »Ne skrbite za bogastvo tega sveta!«

Na svetu bo kmalu 3 milijarde ljudi

Če bo sedanji prirastek prebivalstva še nadalje tolikšen kot doslej, bo leta 1962 živel na svetu 3 milijarde ljudi. Zanimivi so namreč podatki, ki jih navaja Demografski letopis OZN, ki je bil objavljen pred nedavnim. Zbornik navaja številke o številu prebivalstva na svetu, prirastku prebivalstva in o gostoti naseljenosti. Danes živi na svetu 2,9 milijarde ljudi, med temi imajo štiri največje države — Kitajska, Indija, Sovjetska zveza in Združene države Amerike — skupno poldrugo milijardo prebivalcev, in sicer Kitajska 669, Indija 403, Sovjetska zveza 209 in Združene države Amerike 178 milijonov prebivalcev.

Japonska, Indonezija, Pakistan, Brazilija, Zahodna Nemčija in Anglija imajo vsaka nad 50 milijonov prebivalcev. Dobra polovica vsega prebivalstva živi v Aziji in računajo, če bo razvoj priraščanja prebivalstva ostal takšen, da bo štela po 40 letih 60 odstotkov vseh ljudi na svetu.

Po statističnih podatkih se letno rodi nekaj manj kot 100 milijonov otrok, umre pa nad 51 milijonov ljudi. Na ta način je letni prirastek prebivalstva več kot 48 milijonov.

Zanimivi so podatki o gostoti naseljeno-

sti prebivalstva. V Hongkongu, Makau in Monaku živi na kvadratnem kilometru tudi do 14 tisoč ljudi. Najmanjša naseljenost je v Španski Sahari, Bečuaniji, Mongolski ljudski republiki, Papui in Grenlandiji, kjer ugotavljajo na kvadratni kilometer le dva človeka. V Aziji pride na kvadratni kilometer 59 ljudi, v Evropi pa povprečno 85 prebivalcev.

Statistični podatki Demografskega letopisa tudi povedo, da je Afrika prva po številu navorojenčkov, toda hkrati tudi po umrljivosti. V Srednji Ameriki je prirastek prebivalstva največji, ker je tam umrljivost manjša.

Po podatkih v Zborniku dosežajo najvišjo starost prebivalci skandinavskih držav: ženske namreč dosežejo na Norveškem povprečno starost 75 let, moški pa 71 let. Norveški sledi Švedska, nato pa Nizozemska. Najmanjšo življenjsko dobo imajo prebivalci Indije, ki žive povprečno samo okrog 32 let.

Zanimiva ugotovitev Demografskega zbornika OZN je tudi podatek, da se moški poročijo povprečno s 27 leti, ženske pa s 24 leti.

Turbino z 32.000 kilovati**bo izdelala tovarna „Jugoturbina“ v Karlovcu**

Na letošnjem mednarodnem jesenskem velesejmu v Zagrebu vzbuja v jugoslovanskem paviljonu posebno zanimanje rotor, ki ga je za novo parno turbino izdelala tovarna »Jugoturbina« v Karlovcu. Omenjena tovarna se je namreč lotila gradnje velike parne turbine, ki bo dajala 32.000 kilovatov električne energije in bo hkrati največja doslej v Jugoslaviji izdelana turbina.

Tovarna »Jugoturbina« v Karlovcu si je po osvoboditvi pridobila s svojimi izdelki velik ugled ne samo doma, marveč tudi daleč po svetu, saj je lepo število parnih turbin in Dieselovih motorjev že izvozila v razne države. Rotor, ki ga je tovarna izdelala za novo veliko turbino, razvije na minuto 3000 obratov, para pa vstopa v turbino s pritiskom 110 atmosfer.

Celotna naprava velike turbine bo izdelana po licenci nemške firme »AEG«, s katero »Jugoturbina« že dalj časa sodeluje. Po dograditvi bo nova turbina vgrajena v Zagrebški toplani, potem pa se bo tovarna »Jugoturbina« lotila takoj izdelave druge velike turbine, namenjene za termoelektrarna v Kaknju.

Podjetje »Jugoturbina« pa se je letos lotilo tudi izdelave večjih Dieselovih motorjev. Doslej je tovarna izdelovala motorje, ki razvijejo največ do 300 KS na en cilinder, zdaj pa izdelujejo po licenci švicarske firme »Sulzer« velik Dieselov motor tipe 6-SD-60, ki bo razvil 500 KS na en valj. To bo šestvaljni Dieselov motor s 150 obrati na minuto in skupno 3000 KS. Namenjen je za motorno ladjo »Franjo Supilo«, ki jo z nosilnostjo 3000 ton že gradi ladjedelnica v Kraljevcu.

Lepe uspehe pa dosega podjetje »Jugoturbina« tudi pri izvažanju svojih izdelkov. Samo tekom zadnjega leta je tovarna izvozila 36 Dieselovih motorjev v Argentino, kjer jih bodo uporabili kot pogonske motorje v elektrarnah in drugih industrijskih podjetjih. Tako mlada jugoslovanska industrija čedalje bolj pridobiva na ugledu tudi v drugih državah.

PO ŠIRNEM SVETU

Ankara. — Turški predsednik Gursel je sporočil, da je njegova vlada ponudila francoski vladi posredovanje v alžirskem sporu. Na tiskovni konferenci je Gursel izjavil, da hoče Turčija pomagati Alžircem, ne da bi se vmešavala v notranje zadeve Francije, s katero vzdržuje prijateljske slike.

Dunaj. — Predsednik ameriške atomske komisije McCone je ob svojem prihodu na Dunaj, kjer vodi ameriško delegacijo na mednarodni atomski konferenci, izrazil prepričanje, da se bo atomsko sodelovanje med Ameriko in Sovjetsko zvezo tudi v bodoče uspešno nadaljevalo. Izrazil je upanje, da bo lahko nadaljeval razgovore s predsednikom sovjetske delegacije profesorjem Emeljajnovom, s katerim sta že spomladi razgovarjala o problemih, ki se tičejo miroljubne uporabe atomske energije.

Fonteneš. — Na ameriškem vojaškem oporišču Fonteneš blizu Pariza je skupina tatov vlomila v obračunsko centralo ter ugrabila več kot 100.000 dolarjev, to je okoli 2,6 milijona šilingov. Storilci so po vlamu zginili brez sledu.

Dunaj. — Konzumna družba na Dunaju je imela pred dnevi slavnostno zborovanje, v okviru katerega je bilo občasenih nad 400 zaslužnih zadrušnikov. Zborovanja se je udeležil tudi zvezni prezident dr. Schärfl, ki je ob tej priložnosti prejel častno priznanje za 40-letno članstvo pri dunajskem konzumu.

New Delhi. — Indijsko ministrstvo za zunanje zadeve je uradno sporočilo, da bo predsednik vlade Nehru 24. septembra odpotoval v New York, kjer se bo udeležil XV. zasedanja Generalne skupščine OZN. Prvotno je bilo objavljeno, da bo Nehru šele meseca oktobra prispejel v New York.

Moskva. — Sovjetska vlada je sklenila začasno odpoklicati osebje svojega veleposlaništva v republiki Kongo, in sicer zaradi napelega položaja, ki vlada v zadnjih dneh v republiki Kongo kot posledica spletk kolonizatorjev in odkritega vmešavanja sil OZN v notranje zadeve Konga, zaradi česar sta bila odstranjena zakonita vlada in parlament te republike.

Kriva Palanka. — Pred dnevi je bil ob jugoslovansko-bolgarski meji zbor obmejnega prebivalstva iz obeh držav, ki se ga je udeležilo nad 40.000 ljudi. V zadnjem času je bilo ob jugoslovanski meji že več takih zborovanj, ki služijo zblizanju in utrjevanju prijateljskih stikov med obmejnimi prebivalstvom.

Rim. — V severni Italiji je prišlo zadnje dni do katastrofalnih poplav, ki so že v prvih dneh zahtevale na desetine človeških življenj. Planinske reke Adda, Oglio in Serio so prestopile bregove in se razlile po ravnini na desetine kilometrov daleč.

Beograd. — V zveznem zavodu za statistiko je zadnje nedeljo začel obratovati elektronski center za obdelavo podatkov. Novi stroj lahko v eni uri napiše 9000 vrst, od katerih ima vsaka po 120 znakov, v eni sekundi pa odšteje ali sešteje 8400 petšteviličnih števil ali zmnoži 1250 petšteviličnih števil itd. Elektronski stroj bo zlasti služil pri obdelavi rezultatov raznih štetij.

Bonn. — Med zahodnonemškimi strankami se vedno bolj utrjuje sklep, da bi imel zahodnonemški parlament eno sejo tudi v Berlinu. Proti temu načrtu so ostro protestirali tako v Sovjetski zvezi kakor še posebej v Vzhodni Nemčiji in zagrozili, da bodo tako izzvalno zasedanje preprečili z ustreznimi ukrepi.

Pariz. — Francoski minister za informacije Terrenoire je na tiskovni konferenci izjavil, da se bo parlament meseca oktobra bavil z zakonskim predlogom za ustanovitev posebne francoske atomske vojske, ki ne bi bila pod poveljem Atlantskega pakta. Ta vojska naj bi po besedah ministra prispevala tudi k temu, da bi v Afriki ohranili vpliv Zahoda.

Lepo Koroško bomo še obiskali

Pod tem naslovom je eden izmed članov jeseniškega ansambla popisal vtise, ki so jih dobili gostje z Jesenic med svojim nedavnim gostovanjem na Koroškem, ko so nastopili v Globasnici in na Reki pri Št. Jakobu ter na »Rožanskem srečanju« v Borovljah. Že osebno so ob slovesu zatrjevali, da se jim je med nami zelo dopadlo, da so bili z gostovanjem nadse zadovoljni in da si želijo — prav tako kot mi! — v bodoče še več takih srečanj. Pa pustimo, da o svojih vtisih spregovori tov. Polde Ulaga, tajnik DPD Svoboda »Tone Čufar« na Jesenicah:

Slovenska prosvetna zveza v Celovcu je povabila Delavsko prosvetno društvo Svoboda »Tone Čufar« Jesenice na gostovanje na Koroško v dnevi, ko so praznovali koroški Slovenci v Borovljah obletnice organiziranega pričetka slovenskega kulturno-izobraževalnega dela. Z veseljem smo se pripravljali na ta obisk, ker smo vedeli, da bomo nastopali prvič pred našimi rojaki onstran Karavank.

Po prehodu meje na Podkorenskem sedlu so začela naša srca hitreje biti. Videli smo nekdanj slovensko zemljo in slovenske vasi. Videli smo ljudi, ki še danes govore in mislijo kot mi. Nad čisto slovensko besedo in iskrenim sprejemanjem našega programa v Globasnici smo bili presenečeni. Sum, da je potujčevalcu uspelo zatrei javno uporabljanje slovenske govorice, je odpadel. Srečni smo se po nastopu pogovarjali z domačini in prepričali smo se o njihovi pripadnosti slovenstvu.

Tudi v idilični podjurski vasi, kjer smo prenočili, je slovenska beseda ponos vsake slovenske družine. Le v Borovljah, kjer je precej močno razvita industrija pritegnila mnogo tujega življa, se slovensko nekoliko manj sliši. Toda na dan našega obiska so bile slovenske tudi Borovlje, ko je

tamošnje kinodvorano napolnilo nekaj st. Slovencev, ki so se udeležili jubilejne manifestacije. Ponosni smo bili, da smo lahko

vsem tajnika Slovenske prosvetne zveze tov. Blaža Singerja nam bodo ostale za vedno v spominu in nas vse bolj in bolj navezovale na naše rojake na Koroškem. Pevske zборе, ki so nastopili na »Rožanskem srečanju«, pa želimo imeti čimprej v gosteh na Jesenicah, saj je zvenela njih pesem tako ubrano, da si jo še in še želimo slišati.

Rojake smo srečali tudi na pokopališču v Svečah, kjer smo se poklonili spominu

Kmetijska šola Podravlje in Slovenska prosvetna zveza v Celovcu

Vabilo na

Kmečki dan v Podravljah

v spomin 100-letnice rojstva in 25-letnice smrti poslanca koroških Slovencev, Franceta Grafenauerja

V NEDELJO, 25. SEPTEMBRA 1960

9.00 uri Otvoritev razstave kmetijskega posestva Podravlje na dvorišču kmetijske šole
14.30 uri Koncert pesmi in instrumentalnih viž na dvorišču kmetijske šole
16.30 uri Prosta zabava in ples v dvorani gostilne Maček;

igrajo

VESELI KRANJČANI

Ob 10.00, 13.00 in 17.00 uri skupni obhodi posestva pod vodstvom upravnika
V primeru slabega vremena bo koncert v dvorani gostilne Maček

na tej zgodovinski in za ves slovenski življenj na Koroškem pomembni prireditvi sodelovali tudi mi. Besede govornikov, pred-

narodnega heroja Matije Verdnika-Tomaža. Veliko zanimanje za naše gostovanje je pokazalo tudi prebivalstvo Št. Jakoba in Reke. Antoničeva dvorana na Reki, ki še ni povsem dograjena, je bila polna rojakov. Z navdušenjem so sledili našemu programu in prenekaero oko je bilo solzno ob prvem srečanju po odprtem maloobmejnem prometu med Jugoslavijo in Avstrijo. Kot v Globasnici, smo tudi na Reki obljubili, da naš obisk ni bil zadnji. Bil je

KULTURNE DROBTINE

● Festival sodobne glasbe v Benetkah, ki se je pričel 11. septembra, bo letos trajal do vključno 4. oktobra. Na sporedu je 14 krstnih uprizoritev, med njimi tudi Stravinskijev »Gesualdo Monumentum«.

● Berlinski filharmonični orkester ima za sezono 1960/1961 predvidenih 32 koncertov, ki jih bodo dirigirali znani evropski dirigenti. Konec oktobra bo orkester gostoval v Zahodni Nemčiji, Švici in Italiji, sredi aprila prihodnjega leta pa bo v Londonu igral devet Beethovnovih simfonij.

● Novo opero bodo gradili v Dortmundu (Nemčija), kjer so se po dveh letih pogajanj sporazumeli o obliki novega poslopja, za katerega izgradnjo so predvideli 24 milijonov mark, to je približno 144 milijonov šillingov. Novo gledališče bi moralo biti zgrajeno do gledališke sezone 1963/64.

Pisatelj Bevk ob svoji 70-letnici:

„Po svojih močeh bom tudi nadalje dal vse kar bom mogel, v korist naše socialistične domovine“

Ko je predsednik Ljudske skupščine LR Slovenije Miha Marinko na slovesnem sprejemu izročil pisatelju Francetu Bevku Red zasluge za narod prve stopnje, s katerim ga je ob njegovi sedemdesetletnici odlikoval predsednik republike Tito, se je jubilar ginja zahvalil za odlikovanje, za darila in za številne čestitke ter izjavil: „Po svojih močeh bom tudi nadalje dal vse, kar bom mogel, v korist naše socialistične domovine.“

Ob Bevkovi sedemdesetletnici je bilo v Sloveniji več prireditev in slavnosti, posebno slovesno pa so jubilej enega najplodovitejših slovenskih pisateljev proslavili v goriškem okraju. Sprejema goriškega okrajnega ljudskega odbora so se poleg jubilarja udeležili tudi visoki predstavniki političnega in kulturnega življenja s podpredsednikom Izvršnega odbora LRS Jožetom Vilfanom na čelu. Navzoči so bili tudi predstavniki Slovenske prosvetne zveze iz Trsta, Gorice in Beneške Slovenije.

Po sprejemu so odprli posebno razstavo o življenju in delu pisatelja-jubilarja, ki jo je priredila študijska knjižnica. Razstava obsega vse Bevkove knjižne izdaje, prevode njegovih del v tuje jezike ter razne revije in časopise, pri katerih je pisatelj sodeloval. Goriško gledališče pa je počastilo Bevkov jubilej s tem, da je kot prvo premiero letošnje igralske sezone uprizorilo pisateljevo dramatisirano povest iz kmečkega življenja »Krivda«.

V imenu koroških Slovencev je pisatelju Bevku čestitala k njegovi 70-letnici Slovenska prosvetna zveza v Celovcu.

RIHARD OREL:

8

Kanalska dolina in njeni slovenski prebivalci

Pred prvo vojno, torej za časa Avstrije, ko so bile šole utrakvistične, se je slovenščina poučevala le spočetka v 1. in 2. razredu, v naslednjih razredih pa je obveljal nemški jezik. Drugače so se otroci učili slovenščine doma pri zavednih starših. Imeli so tudi prosvetna društva, prirejali so igre in veselice, stiki z bližnjo Gorenjsko pa so pomagali krepiti narodno zavest.

Pri ljudskem štetju leta 1890 so v Žabnicah našli 806 Slovencev, 373 moških in 433 žensk; 51 nemcev (26 + 25) ter 2 Italijana. Tako razmerje se je obdržalo do konca prve vojne. Na strankarsko-političnem področju sta pri občinskih volitvah leta 1908 dobili 6 odbornikov napredna in 4 klerikalna stranka.

Ko so bili po prvi vojni ti kraji priključeni Italiji, se je njihovo gospodarsko in trgovsko stanje bistveno izboljšalo, ker so prišli pod državo, ki potrebuje baš to, česar imajo oni dovolj, namreč lesa. Glede narodne zavesti, njene utrditve in ohranitve je bilo ljudstvo v prvem času jako odporno. Toda čas je mineval, položaj se je spreminjal in če je hotel kdo dobiti službo ali doseči kakšno zaposlitev, je moral kloniti. Mnogi so postali omahljivi, v bistvu pa so le ostali Slovenci.

Po italijanski zasedbi so bile tu kot na Goriškem sprva slovenske šole. Z letom 1923 pa so fašisti začeli postopoma uvajati italijanščino, dokler niso do leta 1927 slovenščino popolnoma izrinili iz šol. Sedaj po drugi vojni pa so šolske oblasti uvedle nekaj pouka nemščine, dve uri na teden po rednem pouku. Ta pouk nemščine smatrajo kot nekakšno kompenzacijo za slovenščino, ki bi morala biti uvedena kot na Goriškem.

Pri ljudskem štetju leta 1936 so v Žabnicah našli 912 prebivalcev od teh 2/3 Slovencev in 1/3 Italijanov. Pravih Nemcev ni, ker so večinoma že pred vojno optirali za Avstrijo. K opciji so jih že v letih 1938 in 1939 navajali posebni agenti, poslani iz Trsta in Celovca. Ljudstvo so obljubljali službe, podpore in splošno blagostanje, ki jih čaka v Avstriji. Zaradi neustreznih okolnosti, v kakršnih so do tedaj živeli v Italiji, je imela ta propaganda viden uspeh. Ljudem so obetali, da bodo preseljeni v koroške pokrajine, kjer jim bodo sezidali skupne vasi, kakor so jih imeli doslej in da bodo le-te poimenovali po tistih krajih, od koder so se izselili, n. pr. Nove Žabnice, Nove Ukve, itd., seveda po nemško. Ljudje so se dali premotiti in se začeli izseljevati iz Žabnic, Ovčje vasi, Rajbla, Fužin in od

drugod. Iz vsake vasi se je izselila malone polovica prebivalstva. Vendar pa so morali kmalu objokovati svojo nepremišljenost, ko so videli, da so jih Nemci nalagali in jih naselili v Beljak, Lienz, Št. Vid ob Glini, Feldkirchen in po raznih slovenskih krajih, toda le v manjših skupinah in posamič, ne pa skupno, kakor so jim prvotno obljubljali in zatrjevali. Da pa so Nemci mogli te nove državljane naseliti po omenjenih krajih, so brez premišljanja izgnali domačine, ki pa so se po zlomu Nemčije pričeli zopet vračati in uveljavljati pravice do svoje lastnine. Zapeljani priseljenci so tako ostali brez strehe in imetja, ker so svoje domačije v Kanalski dolini pri odhodu prodali — večinoma Italijanom. Tej žalostni usodi so se izognili le oni, ki svojih domov niso hoteli zapustiti.

Žabnice so za Trbižem glavni kraj Kanalske doline in ležijo 820 m nad morsk gladino. Vas je prikupna, zgrajena v koroško-alpskem slogu z značilnimi strmimi in koničastimi strehami, kritimi z opeko, deloma pa tudi z lesenimi deščicami ali s slamo. Ob cesti je precej gostiln s prenočišči in hotel za tujce. Poleti je vse zasedeno in kar mrgoli letoviščarjev. Cerkev je bolj na samem na gornjem delu vasi in je zelo starinska, pa vseeno dobro ohranjena. Okoli nje je pokopališče z večinoma nemškimi napismi na nagrobnih kamnih, nekaj pa je tudi

prvi, ki naj mu sledi redna izmenjava kulturnih skupin.

Polni najboljših vtisov na prelepo Koroško in Slovence v Globasnici in na Reki pri Št. Jakobu, kakor tudi na one, ki smo jih videli na »Rožanskem srečanju« v Borovljah, smo se pred vrnitvijo v domovino odpeljali še v Beljak, si ogledali njegove znamenitosti in med drugim tudi relief Koroške v velikosti okoli 15 krat 8 metrov.

Zahvalili smo se gostitelju, Slovenski prosvetni zvezi v Celovcu, in posebno njemu — tajniku tov. Blažu Singerju ter pomočniku Andreju, ki sta bila ves čas našega gostovanja po Koroškem z nami, nam razkazovala kraje in nas seznanjala z rojaki. Presrečni, da smo obiskali Koroško, da smo nudili našim rojakom ob gledanju in poslušanju našega programa nekaj prijetnih uric, smo se poslovili in odpeljali preko Podkorenskega sedla nazaj na Jesenice. Nestrpno pričakujemo prve kulturne skupine s Koroške na Jesenice. Na nepozabno gostovanje in nepozabne rojake onstran Karavank bomo pogosto mislili z željo, da se čimprej vidimo, obojestransko gojimo slovensko prosvetno delo, ki nas je in nas bo vedno družilo.

Študenti iz vseh delov sveta

prihajajo na študij na jugoslovanskih univerzah

Jugoslovanske univerze in visoke šole so vedno bolj privlačne tudi za tuje študente, ki prihajajo leto za letom prav iz vseh delov sveta. Samo v zadnjem šolskem letu je na jugoslovanskih univerzah študiralo 359 tujcev, izmed katerih jih je bilo 313 na rednem študiju, 46 pa na specializaciji ali na študijskem izpopolnjevanju.

Komisija za kulturne stike s tujino je v preteklem šolskem letu stipendirala 133 študentov, ki so prišli iz Alžirije, Etiopije, Iraka, Sudana, Gane, Toga, Jordana, Združene arabske republike, Burme, Kenije itd.; na lastne stroške pa so študirali mladinci iz Jordana, ZAR, Italije, Amerike, Bolgarije, Češko-slovaške in Zahodne Nemčije.

Tuji študenti uživajo med študijem v Jugoslaviji iste ugodnosti kot domači, predvsem pravico do bivanja v študentskih domovih in do brezplačne zdravniške oskrbe. Poleg tega imajo posebne ugodnosti pri učenju jugoslovanskih jezikov, pri uporabljanju in nabavljanju pomožne literature ter pri pripravljanju diplomskih in doktorskih del.

V prvi vrsti hoče Jugoslavija s tem v smislu poziva OZN pomagati mladini v zaostalih predelih sveta, toda zanimivo je, da je bilo na specializaciji v Jugoslaviji največ študentov iz najbolj razvitih dežel Evrope: iz Velike Britanije, Zahodne Nemčije, Italije in Avstrije.

Po dosedanjih prijavah je računati, da se bo število tujih študentov na jugoslovanskih univerzah v novem šolskem letu še povečalo. Največ jih bo prišlo iz Afrike in Azije, pridružili pa se jim bodo študenti tudi iz drugih predelov sveta.

slovenskih. Tik cerkve je zavod slovenskih šolskih sester, ki se bavijo s poučevanjem ženske mladine v ročnih delih in gospodinjstvu. Vadijo jih tudi v lepem petju in igranju ter prirede večkrat ob primernih priložnostih vzpodbudne in poučne prireditve.

Ob glavni cesti, ki gre skozi vas, je na stebru sredi vasi zanimiv starinski napis iz rimskih časov, kjer piše: D. M. AVILAE-LEDAE/DF/AIV XXXVI/MVTILIVS FO/RIV NATUS ET/AVILIVS GRATVS/ALVMNI/FECE-RVNT. To je nagrobni kamen, naslonjen na neko hišo ob cesti in ima obliko rimskih mrljskih ar (ore). Ob straneh stojita dve moški postavi, napis pa je na srednji plati. Več drugih odlomkov plošč in manjših spomenikov iz davnine so prenesli svoječasno v celovški muzej. Tudi v podružni cerkvi sv. Doroteje, ki je v vasi, je več rimskih spomenikov z napisi. Tudi denar so izkopali tod, in sicer novce iz dobe cesarja Avgusta do Konstantina. —

Med zadnjo vojno so bile Žabnice zasedene po Nemcih, ki pa domačinom niso delali krivic, ker so jih smatrali za svoje, zlasti zaradi opcij. Po vojni so bile leta 1945 za tri mesece tudi jugoslovanske čete. Upravne posle je vodil Krajevni odbor, za red pa je skrbela po večini iz domačinov sestavljena Narodna zaščita.

(Nadaljevanje sledi)

HODIŠE

V drugi polovici meseca avgusta smo spremili k zadnjemu počitku Milko Leutschacher, spoštovano Kaufičevo mamo. Njeno življenje je bilo polno poštenja in požrtvovalnosti ter posvečeno prizadevanju za bližnjega. Zrasla je v preprosti kmečki hišici. V ljubezni in zvestobi do materinščine je sama vedno stremela za tem, da je iz lastnega nadomeščala vrzel, ki jo je puščala osnovna šola za priučitev slovenskega zbornega jezika. Pokojna je veliko brala ter se sama marljivo izobraževala.

Od rane mladosti je požrtvovalno sodelovala v domačem prosvetnem društvu. Bila je dobra pevka, odlična igralka in dolga leta odbornica društva. Ves čas življenja je bila odločna borka za pravice svojega naroda, vedno pripravljena pogumno dokazovati in prepričevati z besedo in dejanjem, da je tu naša zemlja in da tukaj od pradavnih dni živi naš slovenski rod.

Pogrebni svečanosti se je udeležila častna množica žalnih gostov in tudi s tem dokazala, kako je bila pokojna mati priljubljena in spoštovana. Pogrebne obrede je opravil župnik Rovani in spregovoril globoko občutene poslovilne besede. Mešani pevski zbor pa je blagi pokojnici zapel ganljive žalostinke v slovo na domu žalosti in ob odprtem grobu. Za domače prosvetno društvo se je od pokojne poslovil društveni predsednik in izrekel zahvalo za vso njeno dragoceno sodelovanje v vrstah društvenih somišljenikov za naše skupne koristi.

Pokojna Milka naj v miru počiva v ljubljani domači zemlji, mi pa jo bomo ohranili v trajnem spominu kot svetel zgled slovenske matere.

BRDE NAD KOTMARO VASJO

Nepričakovano se je minuli petek razširila v naši okolici žalosna vest, da je umrl Anton Žagar, kmet p. d. Tomažič v Brdeh nad Kotmaro vasjo. Pokojni Anton je bil šele v 34. letu starosti, znan kot nadsej marljiv na svoji kmetiji ter priljubljen prijatelj in ustrežljiv sosed pri vseh. Prejšnjo nedeljo je že tožil o bolečinah v glavi, občutku hromelosti v vratu in desni nogi. Kljub temu pa je v ponedeljek in torek še delal na polju. Zdravstveno stanje pa se je nagloma slabšalo, desna noga mu je popolnoma odpovedala in v sredo so ga prepeljali v bolnišnico v Celovec, žal pa ga zdravniki niso mogli rešiti in v petek je preminul za otroško ohromelostjo.

Ob ogromni udeležbi žalnih gostov smo v nedeljo položili telesne ostanke tako nepričakovano umrlega Antona Žagarja k trajnemu počitku. Prerano je moral zapustiti svojo ljubljeno domačijo, svojce in okoličane, ki so ga vsi radi imeli.

Tomažičevo družino so nacistični nasilniki aprila leta 1942 tudi izselili, ker se jim je zaradi neupogljive značajnosti in neprikrivanega čuta za resnico in pravico zdelo nevarna. Tri leta, tri mesece in tri dni je morala tudi ta poštena družina prestati bridkosti pregnanstva v izseljeniških taboriščih s stotinami drugimi sotrpini koroških slovenskih družin.

Po vrnitvi iz izseljeništvja so našli domačijo izropano, pusto in prazno. S skrajnimi napori in priročno predanostjo do svojega rodnega doma so spravili gospodarstvo spet v red. Po smrti očeta je Toni, kakor so ga klicali domači, sosedje in znanci, prevzel gospodarstvo. Odlikovala ga je izredna marljivost in delavnost, nenehno delo od zore do mraka iz dneva v dan. Pokojni je bil vsestransko razgledan in napreden kmet, svoje gospodarstvo je moderniziral ter ga opremil s potrebnimi in koristnimi kmetijskimi stroji. Razen tega je imel kot zaveden narodnjak veliko smisla za naša skupna prizadevanja, sodeloval je na primer tudi kot aktiven član in odbornik pri Hranilnici in posojilnici ter Kmečki gospodarski zadrugi Kotmara vas.

Pokojni Anton Žagar zapuščja na domačiji izčrpano mater in sestro, kakor v domačem kraju tudi nevesto in otroka. Vsem velja naše odkrito in globoko sožalje. Zveza slovenskih izseljencev je namesto venca na grob svojemu članu sotrpino podarila Dijaškemu domu v Celovcu 100 šililingov.

Razstava Pernhartovih del v Beljaku

Prejšnji četrtek so v Mestni hiši v Beljaku odprli razstavo slikarskih umetnin Marka Pernharta. Razstava bo odprta do 30. septembra ter je v okviru devetstote obletnice beljaškega mesta. Razstava je hkrati tretja umetniška razstava v jubilejnem letu Beljaka.

Znamenita in zanimiva Pernhartova slikarska dela so iz zaloge, ki jih hrani Narodna galerija v Ljubljani. Na otvoritvi so bili navzoči med številnimi slavnostnimi gosti mestni svetnik dr. Rogatsch, mestni svetnik ing. Sereinigg, konzul FLRJ v Celovcu Pendžič in ravnatelj Narodne galerije v Ljubljani profesor dr. Dobida.

Razstavo je otvoril mestni svetnik dr. Rogatsch. Ravnatelj Narodne galerije v Ljubljani, profesor dr. Dobida, je v svojem nagovoru izrazil zahvalo mestni občini in kulturnemu referatu v Beljaku za prizadevanje, da s posredovanjem umetnosti koristi poglobljanju prijateljskih odnosov med Koroško in Slovenijo. Dejal je, da je ta razstava posebno pomembna tudi zaradi tega, ker je slikar Marko Pernhart iskal motive za svoje slike na obeh straneh Karavank.

Mestni svetnik Rogatsch se je zahvalil

Narodni galeriji v Ljubljani, da je dala na razpolago imenovane slike za razstavo. Nato je profesor dr. Dobida kot prvi vodil goste skozi razstavo, ki je napravila na vse zelo dober vtis.

Marko Pernhart — tudi Pernat — je iz slovenskega rodu, rojen je bil leta 1824 v Srednjih Medgorjah pri Grabštanju. Bil je v pravem pomenu besede znamenit slovenski slikar. Sila nadarjen in izviren je slikarsko umetnost študiral v Münchenu. Kmalu je zaslovel po svojih realističnih slikah gorskih panoram Grossglocknerja, Triglava, Stola, Mangrta in drugih, posebno veliko pa je narisal starih gradov in razvalin. Veliko je delal tudi na bivšem Kranjskem ter zajemal številne motive za svojo umetniško ustvarjalnost iz tamošnjih krajev.

Takratne zaostale, pod gospostvom močnejšega vladajočega nemškega naroda, skromne socialne in družbene razmere umetnikovega materinskega naroda, so bile za razvoj velikega talenta slovenskega umetnika pretesne. Pernhart se je moral nasloniti na kulturni krog tujega naroda, ki je imel na razpolago sredstva in privilegij tudi nad kulturno dejavnostjo in razvojem. Kljub temu pa nesporno odseva iz njegovih del duša slovenskega umetnika.

ŠE JE ČAS ZA PRIJAVO GOJENCEV NA

Kmetijsko šolo v Podravljah

za prvi in drugi letnik za šolsko leto 1960/61

Pogoji za sprejem v prvi letnik so:

1. uspešno dovršena osnovna šola
2. starost nad 16 let
3. duševna in telesna sposobnost

Pogoj za sprejem v drugi letnik je uspešno dovršen prvi letnik bodisi Kmetijske šole v Podravljah ali katere koli druge kmetijske šole. Najpozneje do 15. oktobra 1960 naj zainteresirani naslovijo prošnjo za vpis na upravo šole. Prošnji je treba priložiti spričevalo zadnjega razreda osnovne šole.

V času rednega šolanja imajo učenci pravico do otroških doklad in so oproščeni služenja vojaškega roka. Šola začne s poukom 3. novembra 1960.

Za vsa potrebna pojasnila, kakor tudi glede vzdrževalnine v internatu, se obrnite na naslov: Kmetijska šola Podravlje — Förderlach.

Uprava

RAZNE VESTI

Tiskovni urad mestnega magistrata sporoča, da bo celovška termo-elektrarna začela v kratkem obratovati v polnem obsegu. Naprava obratuje že dobrih enajst let ter je ena izmed prvih v Avstriji. Po izgradnji in obnovi leta 1958 je spet najmodernejša te vrste v vseh zveznih deželah.

V treh kasarnah na Koroškem so izolirali vojake, to se pravi, da so odredili nad kasarnami karanteno, kar pomeni zaščito proti vnašanju nalezljivih bolezni. Za določen čas je vsak obisk ali prihod novincev v kasarne prepovedan. Med vojaki so namreč ugotovili 16 pozitivnih primerov paratifusa, razen tega pa raziskavajo še v 24 primerih sumljive znake te bolezni. Karanteno so uvedli v kasarnah Dhovše pri Celovcu, v Wolfsbergu in Pliberku.

Pokojninska zavarovalnica za delavce, deželni urad Graz, sporoča, da je počastila ob dopolnitvi 90 letnice starosti z voščilnimi pismi in častnimi nagradami naslednje rentnike na Koroškem: Karolino Schmölzer v Celovcu, Evo Zebedin v Kočah in Ano Rabenser v Sattendorfu.

V Bučinji vasi je kmet Franc Egger padel z balkona svoje hiše na trda tla, kjer je obležal s smrtonosnimi poškodbami. Ponesrečenega kmeta so prepeljali v bolnišnico v Celovcu, kjer pa je že drugi dan umrl za posledicami hudih poškodb.

Tragične smrti je preminul 61-letni rentnik Avgust Sibitz v Celovcu. Pri kosilu je potožil, da se ne počuti dobro ter dejal, da gre za nekaj časa na vrt. Kmalu nato so ga našli ležečega na tleh z zevajočo rano na tilniku. Po dveh urah nato je umrl. Domnevajo, da je moral pasti in se udariti na kakšnem trdem predmetu.

Tesarski delavec Avgust Andrej se je pri delu na Mellovi hudo ponesrečil. Padel je z odra okoli 1,5 metra globoko, kjer je obležal s poškodbami. Prepeljali so ga v deželno bolnišnico v Celovec.

V Triblinji pri Šmarjeti v Rožu je v šupi za drva, ki je bila last tovarniškega delavca Huberta Ogrisa, nastal požar. Uta in v njej tri prostorninski metri vskladiščenih drv so zgoreli, razen tega je ogenj uničil tudi motorno kolo, ki je bilo tam shranjeno. Domačini so preprečili razširitev ognja na gospodarsko in stanovanjsko poslopje. Škoda cenijo na okoli 6000 šilingov.

Po novi gladki in ravni avtocesti v smeri iz Ljubljane proti Zagrebu je bila vožnja skozi Dolenjsko prelestna. Gledali smo prelepe prizore na obeh straneh ceste, krajevne lepote so bile slikovite. Na zelenih holmih čedne kmečke hiše, v nebo kipeče v romanskem in gotskem slogu zidane cerkve in mnogo starih gradov. Značilnosti krajev in gradov nam je poučno in zanimivo razlagala naša spremljevalka od „Kompasa“ v Ljubljani, tov. Rosita, ki do dobra pozna te kraje.

Ustavili smo se v idilično lepem, odlično prenovljenem in opremljenem gostišču v gradu na Otočcu sredi zelene Krke. Dobra volja in iskreno tovarništvo je bilo neukazano in nenapisano navodilo za naš izlet, toda vse to je nastalo samoobsebi in nas spremljalo vso pot.

V Zagrebu, hrvatski metropoli, v polmilijskem mestu, je bila gneča ljudi in vozil, težko se je bilo prerivati skozi ulice. Ogledali smo si ogromno tovarno „Rade Končar“, ki proizvaja gigantske stroje za elektrarne in električne naprave v velikem obsegu ter jih izvažajo po domovini in v vse dele sveta.

Mesto, znano kot zelo negovano in čedno, smo si ogledali drugi dan v krožni vožnji, kjer nas je hrvatski vodič Trivanovič odlično seznanjal z najznačilnejšimi poseb-

ŠT. JANŽ V ROŽU

Poročamo o postopku železniškega uradnika na postaji v Št. Janžu, ki je vsekakor značilen za današnji čas prizadevanja za enakopravnost obeh jezikov v deželi, predvsem pa po določbi člena 7. državne pogodbe, kjer je zasidrana neokrnjena pravica slovenskega jezika na tem ozemlju.

Na omenjeni postaji je neka oseba zahtevala v domačem slovenskem jeziku vozni listek v Celovec. Železniški uradnik Doujak se sprva za njo sploh ni zmenil in šele, ko je svojo zahtevo ponovila tretjič, jo je nahrulil: Bei uns sprechen Sie deutsch, hier ist Amtssprache deutsch. Stranka mu je pojasnila, kar bi moral že sam vedeti, da živimo tukaj na dvojezičnem ozemlju, kjer imamo tudi povsod pravico uporabljati naš slovenski jezik. Uradnik se je nato začel izgovarjati, da je dobil že od nekega predstojnika ukor, ker je strankam ustrejel na slovenske zahteve ter pristavil, da živimo v Avstriji in ne v Jugoslaviji.

Če je res, da je od kakšnega predstojnika dobil takšno navodilo, kar je pri miselnosti nekaterih vedno večerajšnjih prav zelo verjetno, je to tembolj značilno in žalostno. Uradnik je utihnil šele, ko mu je stranka povedala v obraz, da je tudi sam slovenske matere sin, saj je doma iz Sel.

Dogodek nas zelo spominja na čase tisočletnega rajha, ko je z nami na isti postaji prav tako ravnal železničar, zagrizen nacist. Vprašujemo se, ali smo že spet tako daleč, da nam bodo začeli lepiti na hiše napise: „Kärntner sprich deutsch.“ Ali je to naša enakopravnost, ki je zajamčena v državni pogodbi?

Zelo bi nas zanimalo, kaj pravi k temu železniška direkcija. Spominjamo se, da so madžarskim beguncem dajali na celovski postaji preko zvočnika informacije v madžarskem jeziku. Mislimo, da bi bilo uместno in dolžnost, da direkcija pouči svoje uradnike, da bodo avstrijskim državljanom brez godrnjanja prodajali vozne listke, če ti zahtevajo v svoji materinščini.

Prošnja našim rojakom!

Kot zgodovinsko gradivo o razvoju našega šolstva nujno iščemo za arhiv nekaj izvodov svoječasne Začetnice za utrakvistične šole, ki jo je sestavil Walter Maklin, ter Maklinovo Berilo za 2. in 3. šolsko stopnjo.

Poglejte po Vaših knjižnicah, omarah, policah in na podstrežju. Mogoče boste našli tudi eno ali drugo omenjenih knjig. Dostavite jih, prosimo, na uredništvo našega lista proti plačilu v denarju ali v zameno za kakšno drugo knjigo.

Uredništvo

Utrinki z našega izleta

nostmi ter zanimivostmi mesta, ki se stalno razširja z novimi impozantnimi zgradbami. Ustavili smo se tudi na Markovem trgu, kjer so okrutno kronali in usmrtili voditelja kmečkega punta Matijo Gubca.

Zagrebski velesejem je ogromna mednarodna gospodarska prireditel in ne more biti namen tega utrinka, da bi opisali razstavo. Na razsežnem prostoru je množina paviljonov, toda med posameznimi paviljoni ni ni tesnobe, marveč vse v gredicah in cvetju. V čednem paviljonu razstavlja tudi Avstrija svoje proizvode.

Skratka: izlet je bil poučen, lep in hkrati zelo prijeten. Hvaležni smo vsem, ki so ga tako posrečno organizirali. Ostal nam bo v prijetnem spominu in gotovo se bomo še kdaj spraševali: Tovariš, tovarišica, ali še pomniš naš izlet, namreč izlet kolektiva tiskarne „Drava“, Slovenske prosvetne zveze in Slovenskega vestnika.

KOLEDAR

Petek, 23. september: Linus
Sobota, 24. september: Rupert
Nedelja, 25. september: Kleofa
Ponedeljek, 26. september: Ciprijan
Torek, 27. september: Kozma
Sreda, 28. september: Venčeslav
Četrtek, 29. september: Mihael

CORRADO ALVARO:

Nisem potepuh

Izročili so mu vozovnico za povratek domov, ga pospremili do kolodvora in zaupali nekemu potniku iz istega kupeja.

Ta deček mora do postaje... Bodite ljubeznivi in popazite nanj, dokler ne izstopite... Kam potujete?

Do Neaplja.
V Neaplju ga lahko zaupate komu, ki potuje dalje. — Duhovnik, ki je govoril, se je zahvalil, izginil, še prej pa hladno pozdravil dečka:

Srečno pot.
Zbogom, je dejal deček in se, medtem ko je slačil plašč, obrnil k potniku:

Napodili so me iz zavoda. Vendar jim bo še žal!

Cemu jim bo žal?

Zato, ker se bom nekoč maščeval!

Kako?

Ze vem, kako.

Za trenutek je umolknil in gledal skozi okno, ko pa je vlak potegnil, je nadaljeval:

V glavo sem mu vrgel latinski slovar. Poznate ta slovar? Težak je, mar ne? Trdo vezan.

Potnik je nejeverno zmajal z glavo.

Tepli so me, jaz pa...

Bržkone si kaj storil...

Napravil sem mu modrico na čelu.

Deček je drgetal v tenki sivi obleki in tiščal v žepu roke, ki so pomodrele od mraza.

Bil je nizek, ostrizanih las in v njem je bilo nekaj divjega.

Imaš kovček?

Poslali so ga domov. Morda mi niso zaupali.

Moški je odmaknil pogled.

Dovolite? je vprašal deček in iztegnil prst. Zatem je s klopi vzela časnik in pričel brati.

Čudno: prvič berem časnik. Pa vendar nisem ravno otrok.

Bral je prvo stran, vendar ničesar ni razumel: Anglija, Francija, Nemčija; ta imena so mu poplesovala pred očmi, rastla, bežala iz njegove zemljepisne knjige kakor iz muzeja.

Nenadoma je spet dejal:

Tukaj piše, da je v Neaplju neka slavna plesalka. Kakšno čudno ime ima? Jo poznate?

Moški ga je presenečeno pogledal. Deček je nadaljeval:

Še nikoli nisem videl plesalke. Sicer pa tudi mesta nisem videl. Zavod je v nekem dvorcu, kamor nihče ne zaide. Zdaj se vračam k svojemu očeru. Močan je... Zato ima vselej prav. Včasih razmišljam in razumem, čemu

ima vselej prav: vedno takoj vse razume in mi pravzaprav kar z obraza bere, kaj mislim.

Zleknil se je na klop in zaspal. Postaje s svojimi peroni so bile kraljestvo zase in človek je na njih smel pomisliti, da je za njimi morje ali brezkončnost.

V daljavi je bilo videti mesto, vendar se je zdelo, da je življenje izumrlo, da so vsi umrli. Deček je skočil iz vlaka, še preden ga je moški utegnil zadržati in se znašel izven postaje. Sprva je mislil, da se vse odvija le krog ure na peronu in ni mogel doumeti, kam neki vsi ti ljudje hitijo. Toda ljudje so bili vedno drugi. Stopil je po ulici in videl, da se mesto širi, videl nove trgovine, druge trgovce in ljudi. Šel je dalje in iskal glavni trg pa srečal vedno več trgovcev. Potem je ugotovil, da je glavni trg tam, kjer stoji spomenik.

Sprva se je začudil, ker ga nihče ni spoznal. »Odpotoval bom jutri,« je dejal sam sebi. Da bi potešil nemir, je vprašal mimoidočega, kje je postaja. »Ali vlaki stalno vozijo skozenjo?« Moški, kateremu je zastavil to otročje vprašanje, je izginil, ne da bi mu odgovoril.

V žep so mu dali nekaj denarja. Denar — zanj je bil nekaj novega, prav tako kot muzejske zbirke — mu ni ničesar pomenil, tako kot takrat, ko ga je kot malček metal v hranilnik, kjer je rjav. Ta, ki je žvenkljal v njegovem žepu, pa je bil vendarle blesteč, topel in nekako živ. Ni vedel, koliko velja, vendar pa ga je hotel potrošiti.

Lahko bi kupil uro! Zdelo se mu je, da jo potrebuje. Vsi imajo ure, le on ne! Ura dela podnevi in ponoči, potuje z nami čez reke in doline, pušča za seboj tiktakanje, šteje minute, ki se nikdar več ne vrnejo. Ni želel ure, kakršno ima njegov oče — ure, ki je bila v njihovi hiši in je bilo njeno tiktakanje podobno šklepetanju zob v mrazu. Hotel je uro. Preštel je denar. Imel je trideset lir, Petindvajset za uro. Toda brž ko jo je imel v žepu, se ni več veselil.

Nenadoma se je spomnil očetovih besed: »Po opravljenih izpitih v šoli ti bom podaril uro.« Mar ni smešno, da jo je kupil zdaj, ko so ga pognali iz zavoda in se vrača domov?! Oče bi mu najbrž dejal: »Tega ne zaslužiš. Za teh petindvajset lir bi kupil klobuk, kajti tale moj stari je že ponošen. Kaj neki boš z uro? Uro nosijo ljudje, ki delajo — pa oni, ki hodijo v šolo, toda ti?« Ura je mirno bila dalje tudi v teh trenutkih grenkega kesanja. Znebiti se je mora; sklenil je, da je oče ne sme videti. Z zaprtimi očmi je držal v rokah uro. Povprašal je mimoidočega:

»Kupite uro?«

Neznanec je šel dalje, ne da bi se ozrl. Mar ga je trgovec opeharil? Je ura grda? Rad bi se spomnil, kje jo je kupil, vendar mu ni uspelo. V mestu je bilo preveč trgovin. Ure po mestu so kazale vsaka svoj čas, urar pa je bil podoben usodi, ki ima za vsakogar uro in ta zaostaja ali prehiteva. Deček je bil vztrajen.

Ali sem jo kupil pri vas?
Ne, gospod, takšnih ur nimamo. Izgini že vendar!

Neprijazno so ga podili. Hitel je sem tja in iskal svojega urarja. Zazdelo se mu je, da ga nekdo gleda. Na plakatu je zagledal na pol golo žensko. Obstal je in podzvestno pomislil na torte in vonj slaščičarne. Pozabil je na uro in se razveselil, ker je v tem mestu. Stopil je iz slaščičarne s sladoledom in zdelo se mu je, da je postalo hladneje. Bilo mu je hladno. Mesto je bilo podobno prazni skrinjici za dragotine.

Znašel se je na praznem trgu. Pazljivo je odvil sladoled. Tedaj mu je zdrzel iz roke. Poskušal ga je pobrati, vendar ni uspel. Končno ga je pustil. Znova se je vznevoljil. In medtem ko je stal pa gledal sladoled, je zaslišal smeh; iz senčnega hodnika pod oboki je stopila neka ženska. Deček se je sramežljivo nasmehnil. Ona pa se je istočasno zlohотно nasmejala in zazdela se mu je kakor ne-

DAPHNE DU HAURIER:

kakšno novo odkrito božanstvo, skrivnostno kakor to neznano mesto. Spet ga je prevzelo tesnobno občutje, kakor vselej, kadar je pomislil na ženske. Zmanjkovalo mu je sape in kolena so mu klecala. Sramoval se je, ker ga je tako zalotila. Ona pa mu je prijazno dejala:

Ne greš spat?
Kam neki? Nisem od tod in nocoj bom odpotoval. — Ženska se je previdno ozirala. Pozni sprehajalci so se začudeno obračali.

Nisem potepuh, zares! Dijak sem. Moj oče je bogat. Danes sem potrošil precej denarja.

Koliko let imaš? — Počasi sta stopila in se znašla v mračnem hodniku.

Petnajst let imam, vendar...

Vendar?
Deček se je nasmehnil in jo premeteno pogledal:

Uro imam in če hočete, vam jo podarim.

Ponosno je potegnil uro iz žepa. Ogledevala jo je z vseh strani in se prezirljivo smejala.

Je nočete? jo je vprašal pobito. Ženska je odkimala.

Cemu? Čemu je nočete, Mar je tako grda?

Ne — je dejala in ga pogladila po glavi kakor otroka. Bil je hudo užaljen.

»Poglejte,« — ji je dejal, položil uro na zemljo, se sklonil in iskal nekaj, česar ni našel, potem pa jo potepal s peto. Slišati je bilo drobljenje stekla.

Spet jo je pobral in pogledal polomljene kazalce. Ura je še vedno tiktakala, kakor bolno srce. Naglo se ji je približal in jo poljubil, ves preplašen, kakor da je nekaj ukradel.

STARI

Ali me niste vprašali po starem možu z jezera? Sem si kar mislil. Potem ste tujec, verjetno tu na počitnicah. Mnogo jih pride sem poleti. Vedno najdejo pot preko pečin na obalo in se potem vračajo nazaj mimo jezera. Prav tako kot vi.

Prijeten kraj je to, ali ne? Tih in odmaknjen od sveta. Ni čudno, da si ga je stari izbral za bivanje.

Nihče se prav ne spominja, kdaj je prišel. Moralo je biti že zelo dolgo tega. Mogoče je hotel pobegniti od ljudi, mogoče je kaj slabega storil ali pa so mu kaj slabega storili drugi. Nihče ni vedel.

Bil je velik, širokopleč, močan — še pozneje, ko se je že močno postaral. Imel je fino glavo, katero je nosil kot kralj. In ko ga je človek gledal, kako stoji tam ob jezeru, je imel nehote občutek, da ima v sebi kraljevsko kri.

Živel je ob jezeru z ženo, tiho, preprosto ženo. Včasih sta ribarila v morju, včasih na jezeru, včasih sta šla v mesto. Bila sta vedno skupaj in človek ni mogel prezreti, kako sta drug drugemu vdana. Kadar se je sam vračal z morja, ga je vedno čakala na obali in on je vedno stopil najprej k njej in jo poljubil ne meneč se, ali ju kdo gleda ali ne. Nekaj ganljivega je bilo v tem, če veste, kaj imam v mislih.

Vprašujete, če je imel kaj otrok. Pravzaprav sem vam nameraval pripovedovati ravno o tem. Vidite, zgodila se je žalostna stvar in nihče ne ve ničesar razen mene. Mogoče bi bil moral povedati, vendar ne vem... Odpeljali bi ga proč in njej bi se strlo srce, končno me ni nič brigalo.

Vse skupaj se je zgodilo že pred mnogimi leti. Nihče se ni zanimal zanju razen mene, ki sem ju hodil včasih opazovat.

Nista živila vedno tako sama kot živita zdaj. Imela sta štiri otroke, tri deklice in enega dečka. Deček je bil najstarejši in mislim, da je bil precej bebast. Nikoli se ni igral s sestrami ali veslal po jezeru, ampak če je bilo le mogoče, se je tiščal matere. Otroci so se držali sami zase, kakor stara dva. Kljub temu so bili lepo vzgojeni, vsaj deklice, glede dečka pa mislim, da se ga je stari sramoval, ker ni bil za nobeno rabo.

No, počasi so otroci dorasli in dekleta so odšla z doma. Pravzaprav sta jih stara dva nekega dne odpeljala v mesto in jim tam verjetno povedala, da so sedaj na svojem. Nikdar več jih nisem videl in včasih

imam čudne slutnje zaradi njih, vsaj sodeč po tem, kar se je zgodilo dečku.

Ta je bil dovolj neumen, da se je vrnil domov po kakih treh tednih. Nekega dne sem ga videl, kako je stal ob obali jezera in strmel v stara dva v čolnu. Nenadoma sta ga zagledala. Stari je planil s čolna in pridivjal strahotno preklinjajoč k njemu. Fant se je ves prestrašen pomikal nazaj, se spotaknil in telebnil v grmovje. Že sem se hotel vmešati, ko se je stari obrnil in vrnil k čolnu. Nisem vedel, kaj naj storim, ali naj koga pokličem ali naj grem domov, ker se je že skoraj zmračilo. Stara dva sta odšla v bajto. Fant pa je še vedno čepel v fistem grmovju. Skušal sem ga pregovoriti, naj se vrne v mesto, pa me sploh ni slišal. Potem sem se naveličal in odšel domov. Ko sem se naslednjega dne vrnil k jezeru, sem jih videl vse tri skupaj in sem se oddahnil. No, nekaj časa je bilo še kar v redu. Fant se je držal matere, stari pa je ostajal bolj sam zase in imel sem občutek, da nekaj napeto premišljuje.

Nekega dne pa, ko sem spet prišel k jezeru, sem videl fanta, kako stoji pri tistem grmovju in nedaleč proč sem zagledal staroga, kako strmi v fanta z divjo mržnjo v očeh. Sam sebi sem rekel: »Ubil ga bo!« Samo ko bi vedel kdaj in kje. Čakal sem in opazoval do noči. Nič se ni zgodilo. Vso noč je deževalo in ves naslednji dan, tako da sem se mogel vrniti do jezera šele pozno popoldne.

Stara dva sta sedela na podrti klopi tesno skupaj in se nista zmenila zame, ko sem šel mimo. Fanta ni bilo tam, ni ga bilo niti ob jezeru niti v grmovju. Potem sem ga zagledal. Ležal je v trstičku ob jezeru z veliko rano na telesu. Kri se je že posušila in telo je bilo zabuhlo od dežja. Sam ne vem, kako in zakaj, toda nenadoma sem začel divje jokati in vpiti proti staremu: »Prekleti morilec! Prekleti morilec!« Ni mi odgovoril, pravzaprav se ni niti zmenil zame. Vrnil sem se domov po lopato in izkopal grob za fanta. Tam za trstičjem. Zmolil sem zanj eno svojih molitev in ga zakopal. Ko sem končal, sem se ozrl tja preko k bajti.

In veste kaj sem videl?

Stari se je sklonil k ženi in jo objel in tudi ona ga je objela. Zopet sta bila sama in to je bilo menda vse, kar sta si želela. In že sta bila v čolnu, daleč na jezeru in ob zahajajočem soncu sta se mi zdela kot dva laboda, ki se vdigujeja k nebu. Mislim, da v življenju še nisem videl lepšega prizora.

Toda, očka!

»Pozdravljen, sinkol!« sem ga pozdravil. »Kako je kaj s šolo?«
Opazil sem, da stiska v roki kos papirja.
»Spričevalo?« sem ga vprašal.
Prikimal je.
»Pokaži ga,« sem spodbudno dejal, »upam, da bo boljše kakor v zadnjem letu.«
»Veš, očka, jaz...«
»Hmmm«, sem dejal, ko sem spričevalo ošvrknil s pogledom.
»Aha, profesor latinščine je tukaj napisal: Morda se bo bolje izkazal pri prirodnih vedah. Na drugi strani pa pravi profesor tehničnih predmetov: Priporočam, da se oprime bolj latinščine in klasičnih predmetov.«
»Toda, očka...!«, je dejal sin.
»In kaj je tole?«, sem rekel že bolj svogo. Angleščina: Lahko bi bil boljši. In francoščina: Težko bi bil slabši. No, veš kaj, sinko, to me pa res ne veseli, sine moj. V francoščini sem bil vedno še kar dober, bojim se, da si se vrgel čisto po mamicu.«
»Toda, očka...!«
»Nobenih izgovorov, prosim. Matematika: Poskuša... No, to je že malo boljše... Oh, ne... nič ni boljše... saj je še nekaj napisano... Pravzaprav je to fant, ki se največ poskuša v izmišljanju. Kaj za vruga misli profesor s tem?«
»Veš, očka, jaz...«
»Sramujem se te. Kaj misliš, kaj bi meni dejal moj oče, če bi mu prinesel domov takšno spričevalo? Kar poglej tole: Kemija: Njegovemu neznanju teorije je enako kvečjemu njegovo neznanje pri praktičnem delu.«
»Rad bi ti razložil, očka...«
»Tiho, naj preberem še ostalo.«
Prebral sem papir do konca, ne da bi naletel na eno samo stvar, ki bi potrdila, da moj sin ni omejen. Nato sem na koncu prebral: »DRUGI SEMESTER SE PRIČNE 16. SEPTEMBRA 1927« 1927? 1927? Sedaj pa pišemo leto 1960. Strašen sum me je objel. Pogledal sem na glavo spričevala. Ime, ki je bilo napisano tam, ni bilo ime mojega sina.
TO JE BILO MOJE IME!
»Saj... saj to ni tvoj spričevalo«, sem izbruhnil.
»Ne, očka, seveda ni«, je dejal nedolžno. »Saj sem ti hotel povedati. To je eno starih spričeval, ki sem jih našel v predalu zgoraj v sobi. Ali ti lahko pokažem moje?«

